

Dušan Kos

Pot na Avalon

14. marec 1293 je prišel na soboto pred nedeljo Judica. Skoraj nebeško idealno ime za bitko, ki se je menda zgodila na ta dan v bližini vasice Ruda (Ruden) na jugovzhodnem Koroškem. Bitka je bila odločilno dejanje v dolgotrajnem konfliktu med plemiško stranko pod vodstvom grofa Ulrika III. Vovbrškega, salzburškega nadškofa, bamberskega škofa in bavorskega vojvode ter zaveznikoma koroškim vojvodo Majnhardom in štajerskim Albrehtom na drugi strani. V bitki je v vojski grofa Ulrika sodeloval tudi oddelek kranjskih avanturistov, ki jih je vodil idealni viteški mladenič pri ok. šestdesetih (po že klasični definiciji »viteške mladosti« G. Dubya), Viljem I. Svibenski. Ljubljani vodja lokalnih prevratnikov in večnih upornikov.

Upor vovbrškega grofa bi bilo moč na prvi pogled enostavno označiti za veleizdajo, saj se je upri legitimnemu deželnemu gospodu in vojvodi Koroške, Majnhardu II. Tirolsko-Goriškemu. Toda še bolj pa je šlo za prelomitev urejenega zemeljskega reda (t.j. večnega božjega miru) na ozemlju, ki ga je varoval po božjem ukazu in cerkvenih naukih deželni knez. V očeh vsaj dela sodobnikov plemiški upor ni bil pravo izdajalsko dejanje, pač pa tudi boj za (domnevno) legitimne pravice. Vojvoda Majnhard in sinovi so bili kljub dvema desetletjema kneževanja na Koroškem tujci (v srednjeveškem pomenu) in nasprotovanje domačega plemstva, ki so ga prišli omejevali v tradicionalnem življenju, ni bilo brez osnov. Majnhardova protiplemiška politika je na Kranjskem in Koroškem najprej vzbudila nelagodje, nato strah, ki se je pri delu plemstva spremenil v apatijo, životarjenje, celo propad ali poslušno uklonitev novi oblasti, pri drugih pa v revolt. Na Kranjskem do odkritega konflikta ni prišlo, saj je bila majnhardinska oblast premočna, plemstvo pa brez močnega domačega voditelja. Na Štajerskem in Koroškem je bilo drugače. Tam je bilo več uglednih plemiških rodbin s pomembnimi političnimi vložki in neprikrite ambicije, usmerjene v nadaljevanje izbranega plemiškega partikularizma v času madžarske okupacije oz. vladavine Spanheimov. Po smrti kralja Rudolfa I. (15.VII.1291) se je konec istega leta vovbrški grof Ulrik postavil na čelo upornikov in zahteval določene pravice, ki naj bi mu šle kot možu Agnes, vdove po nekdanjem koroškem vojvodi Ulriku III. Spanheimskem (1269) in pranečakinje avstrijskega vojvode Friderika II. Babenberskega ter formalno njegove glavne dedinje. Podjetni par je želel izkoristiti politične težave Habsburžanov in se prikopati do izgubljene ženine dediščine. Februarja 1292 so se začele odkrite sovražnosti, vojni spopadi so se razširili po vsej Koroški in Štajerski. Vojvoda Albreht je na Štajerskem z uporniki opravil že konec marca istega leta, na Koroškem pa je bil vojvoda Majnhard še več kot eno leto v vojnem stanju, ki ga je zapletlo vmešavanje češkega kralja Vencija II. Tako je socialno-politični upor dela koroškega plemstva postal vzvod visoke politike. Že pri ujetju Majnhardovega sina Ludvika je na salzburško-bavarski strani sodeloval tudi nečak Viljema Svibenskega, Rudolf I.¹

Vrnimo se k junaku naše zgodbe. Viljem je bil vse do poletja 1292 Majnhardov pristaš. Nato se je odzval na novačenje vovbrškega grofa. Viljemovo verolomnost gre ocenjevati v luči njegove temne preteklosti, že prislovičnih in nenadnih menjav političnih strank, političnih izobčenj in ponovnih milosti. Bil je vihrava osebnost, zagledana v posnemanje idealnega viteškega življenja in neverjetnih zasukov v stilu Erec, Gawaina, Iweina, Parcifala, Artusa idr. Navdihe je najprej dobival v domači družini, saj je bil menda njegov brat Leopold I. eden najboljših in naprednejših minezengerjev na skrajnem jugovzhodu cesarstva; skupaj z nekim svobodnim gospodom Žovneškim (Konradom?) in nekim vitezom Gornjegrajskim² ter z nenadkriljivo viteško

¹ A. Jaksch, *Geschichte Kärntens bis 1335*, II. (Klagenfurt 1929), 123–136.